

Prof. dr hab. Marek Wasilewski

Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Opinia w związku z przewodem habilitacyjnym dr. Bartłomieja Talagi

Dr Bartłomiej Talaga przedstawił jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego książkę fotograficzną pt. *Spacer po_lesie / Walk_in Synchronicity*.

Dr Bartłomiej Talaga jest pracownikiem Szkoły Filmowej w Łodzi im. Leona Schillera. W marcu 2018 roku uzyskał stopień doktora w dziedzinie sztuk filmowych uchwałą Rady Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnych Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi.

Dr Talaga jest aktywnym twórcą działającym w obszarze fotografii, instalacji, sztuki dźwięku oraz muzyki eksperymentalnej. Do jego najważniejszych dokonań artystycznych i naukowych należy zaliczyć udział w licznych wystawach, m.in.:

- *Fotografia II*, Muzeum Kinematografii, Łódź 2008
- *Nowe spojrzenie*, Galeria FF, Łódź
- *Czuła ostrość 2.0*, Galeria Propaganda Sztuki, Łódź 2009
- *Fala – Fotografia w technice mokrego kolodionu łódzkiej szkoły filmowej*, Fotofestiwal, Muzeum Kinematografii
- *Ciemna strona fotografii*, Galeria Stop!, Lublin
- *Studenci PWSFTviT*, Galeria FF, Łódź 2010
- *Disconnected Images / Rozłączone obrazy*, BWA, Bydgoszcz 2011
- *W istocie nie/widzialne*, Photokina Academy, Kolonia 2012

- *Wszystko, czego dotyka światło, może być fotografią*, Festiwal Miasto Gwiazd, Żyrardów
- *Historie obecności*, Fotofestiwal, Łódź
- *W istocie rzeczy*, Międzynarodowy Festiwal Fotografii w Bratysławie
- *Przestrzenie ujawnione*, Galeria Propaganda Sztuki, Łódź
- *Festiwal MOST – Interior/Exterior*, Frankfurt nad Odrą, 2013
- *Wracam do raju*, Fotofestiwal 2013, Łódź
- *Interior/Exterior*, Festiwal Fotografii, Kopenhaga
- *Bezformie*, Galeria Szklarnia PWSFTviT, Łódź 2014
- *Darkroom / Looking for Space*, Fotofestiwal 2014, Łódź
- *Terra Incognita*, Galeria Szklarnia DWA, Łódź 2016
- *ciemnia/jasnia*, Galeria Szklarnia DWA, Łódź 2017
- *Grzbiet Hegla*, Galeria Mała Czarna, ASP Łódź
- *Do it WIMA*, Łódź 2018
- *Struktury krystaliczne*, Miejska Galeria Sztuki, Łódź
- *Here and elsewhere*, Galeria Kobro, ASP Łódź
- *Terra Incognita*, Galeria 6×7, Warszawa
- *Rooms, The Sound of...*, Fotofestiwal, Łódź Art Center 2019
- *Ko#Lekcje obecności*, wystawa grupowa Szkoły Filmowej, Fotofestiwal 2020
- *Tremor*, 30. Festiwal „Człowiek w zagrożeniu”, Fabryka Sztuki, Łódź 2021
- *Spacer po_lesie / Walk in Synchronicity*, Poleski Ośrodek Sztuki, Łódź
- *Gruz (AVP)*, Poleski Ośrodek Sztuki, Łódź
- *Humans += Machines*, audio-video performance (AVP), Electronic Music, Malta 2022
- *Active Carbon – Toxic Absorber (AVP)*, HOYM Industry Fest, Rybnik 2023
- *Triple Axis (AVP)*, 20. Biennale Sztuki Mediów WRO, Wrocław

- *Warsztat AV (AVP)*, Studio Bank, Warszawa
- *Ambient Meditation Set*, Oxford 2024
- *RAVEKJAVIK – Festiwal muzyki elektronicznej i sztuk wizualnych (AVP)*, Łódź
- *Czas wywołania*, Łódź
- *Odrzuwanie studni*, Noc Muzeów (AVP), Łódź.

Dr Talaga jest również współtwórcą magazynu **TON** oraz projektantem (grafikiem, edytorem i designerem) książek fotograficznych. Wśród jego najważniejszych osiągnięć na tym polu znajdują się m.in. książki Piotra Zbierskiego *Push the Sky Away* oraz *Echoes Shades*, wyróżnione przez Paris Photo–Aperture Foundation PhotoBook Awards. Wyróżniona na Grand Press Photo i uznana za najpiękniejszą publikację roku 2017 książka *F5,6* Bogdana Dziworskiego oraz *Phobos ex Machina* Ewy Ciechanowskiej i Artura Urbańskiego, nagrodzona za projekt graficzny na Krakowskich Targach Książki 2023, a także wyróżniona tytułami *Najpiękniejsza publikacja roku 2024* i *Fotopublikacja* w ramach Fotofestiwalu, potwierdzają jego wysokie kompetencje w dziedzinie edycji i projektowania.

Choć aktywność twórcza dr. Talagi skupia się głównie w Łodzi, brał on również udział w prezentacjach w Warszawie, Bydgoszczy i Wrocławiu – m.in. na Biennale Sztuki Mediów WRO. Jego prace prezentowano także za granicą: w Bratysławie, Oksfordzie, Kolonii, Kopenhadze. Silne związki z Łodzią można odczytywać jako wyraz zakorzenienia w lokalnym środowisku akademickim i artystycznym, co jest jednym z motywów przedstawionego osiągnięcia artystycznego.

Podsumowując dorobek twórczy kandydata, należy podkreślić jego interdyscyplinarny charakter, obejmujący fotografię, instalację, sztukę dźwięku oraz projektowanie książek.

Omówienie projektu habilitacyjnego

Przedmiotem pracy habilitacyjnej jest projekt *Spacer po_lesie / Walk in Synchronicity*, prezentowany jako cykl wystaw (Fotofestiwal w Łodzi, OFF Festiwal w Opolu, Galeria GFR w Rzeszowie) oraz jako publikacja fotograficzna, Bartłomieja Talagi (zdjęcia) z tekstami Mateusza Wysockiego, wydana w 2021 roku przez PWSFTviT w Łodzi (ISBN 978-83-65501-88-2). Album zawiera ok. 74 fotografie i teksty, a jego projekt graficzny opracowali Paweł Giza i autor. Książka przedstawia dzielnicę Polesie w Łodzi, ukazaną jako przestrzeń przenikania natury, miasta i człowieka. To jedna z najstarszych i najbardziej charakterystycznych dzielnic Łodzi. Historycznie Polesie rozwijało się jako zaplecze przemysłowe i robotnicze Łodzi, zwłaszcza w XIX i na początku XX wieku, gdy miasto dynamicznie rosło jako ośrodek włókiennictwa. Dzielnicą łączy w sobie kontrasty — od zabytkowych kamienic i dawnych fabryk po nowoczesne osiedla mieszkaniowe i rozległe tereny zielone. Ma także duże znaczenie kulturalne. Znajdują się tu m.in. Teatr Powszechny, Łódzki Dom Kultury, a w ostatnich latach dzielnica zyskuje na popularności dzięki rewitalizacji starych kamienic i rozwijającej się scenie artystycznej.

Tytuł to gra słów — „spacer po_lesie” oznacza zarówno wędrowkę po lesie, jak i po Polesiu. Angielski podtytuł „*Walk in Synchronicity*” odnosi się do jungowskiej idei synchroniczności — znaczących zbiegów okoliczności, które Talaga bada przez szukanie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy miejscami w których fotografuje i performatywnym aktem jakim jest spacer. Synchroniczność to koncepcja opracowana przez Carla Gustawa Junga, opisująca znaczące zbiegi okoliczności, które nie mają ze sobą związku przyczynowo-skutkowego, lecz są połączone wspólnym sensem. Jung zauważył, że w życiu ludzi czasem pojawiają się wydarzenia zewnętrzne współwystępujące z ich stanami psychicznymi lub snami

w sposób tak znaczący, że trudno uznać to za zwykły przypadek. Jung uważał synchroniczność za przejaw głębszego porządku rzeczywistości, w którym psychiczne i materialne aspekty świata są ze sobą powiązane. Współpracował nad tym pojęciem m.in. z fizykiem Wolfgangiem Paulim, szukając mostu między psychologią a fizyką kwantową. Opublikowane recenzje w magazynach *Fotopolis* i *Offoto* podkreślają kontemplacyjny charakter projektu, w którym zwykła przestrzeń miejska staje się polem obserwacji i refleksji nad przypadkiem, obecnością i relacją człowieka z otoczeniem.

Ideą autora było połączenie klasycznej fotografii – rozumianej także jako forma dokumentu kreatywnego z doświadczeniem komponowania analogicznym do tworzenia partytur dźwiękowych. Nic więc dziwnego, że premierze projektu, która odbyła się 25 czerwca 2021 roku w Poleskim Ośrodku Sztuki podczas Fotofestiwalu 2021, towarzyszył performans audiowizualny *Gruz*, z udziałem Aleksandry Chciuk, Filipa Gabriela Pudło i Mateusza Wysockiego. W trakcie wydarzenia zaproszeni artyści podjęli próbę eksperymentalnego „odegrania” fotograficznej partytury według własnej interpretacji.

Warto zwrócić szczególną uwagę na słowo *spacer* obecne w tytule pracy. Spacerowanie (oraz jego fotograficzna dokumentacja) jako metoda twórcza ma ugruntowaną pozycję w praktykach konceptualnych i postkonceptualnych sztuki XX i XXI wieku. Motyw spaceru stał się nie tylko sposobem przemieszczania się, lecz także narzędziem artystycznej eksploracji przestrzeni, czasu i relacji społecznych. Spacer staje się performansem, aktem kontemplacji, często również gestem krytycznym wobec rzeczywistości.

W tym kontekście warto przywołać postać *flâneura* – miejskiego wędrowca opisywanego przez Charles’a Baudelaire’a i rozwijanego przez Waltera Benjamina. W XX i XXI wieku

motyw ten podejmowali artyści tacy jak Richard Long (traktujący chodzenie jako akt twórczy) czy Hamish Fulton (określający spacer mianem „rzeźby chodzenia”). Współcześnie praktyka ta łączy się z nurtami sztuki relacyjnej, ekologicznej i społecznie zaangażowanej.

Autor porównuje swoje działanie spacerowe do praktyki *field recordingu*, znanej z obszaru sztuki dźwięku. Jako „metadane” w sztukach wizualnych *field recording* może pełnić funkcję dokumentacyjną i kontekstualną. Przykłady takich praktyk znajdziemy m.in. u Janet Cardiff (*The Missing Voice (Case Study B)*, 1999), Trevora Paglena (*Limit Telephotography*, 2005–2025) czy Christiny Kubisch (*Electrical Walks*, od 2003), którzy wykorzystują dźwięk jako równoprawny nośnik informacji artystycznej i poznawczej.

W autoreferacie dr Talaga pisze:

„Zamiast rekordera trzymałem podczas spaceru aparat fotograficzny. Zapis odbywał się, gdy zorientowałem się, że dane miejsce zaczyna brzmieć – przez odpowiednie światło lub intuicyjne odczucie, że coś może się wydarzyć.”

Jest to więc próba *usłyszenia obrazów* i *sfotografowania dźwięków* – poszukiwanie zmysłowej synchronizacji między obrazem a brzmieniem. Autor nazywa tę metodę „doświadczeniem fali”, pisząc:

„Twórca jest niczym przekaźnik radiowy, który krystalizuje przepływające przez jego organizm fale. O ile odpowie na częstotliwość i znajdzie właściwe środki, fala może wybrzmieć i zostać odebrana przez innych.”

Tego rodzaju podejście można odczytywać w duchu estetyki relacyjnej Nicolasa Bourriauda, według której artysta – jako *semionauta* – nie tworzy dzieła w izolacji, lecz konstruuje nowe znaczenia poprzez łączenie istniejących elementów kultury i codzienności.

Konkluzja

Po wnikliwym zapoznaniu się z dokumentacją habilitacyjną stwierdzam, że osiągnięcie artystyczne habilitanta, jakim jest projekt intermedialny *Spacer po_lesie / Walk_in Synchronicity*, stanowi dzieło o wysokich walorach artystycznych i poznawczych.

Projekt ten, dzięki eksperymentalnemu podejściu łączącemu różne pola sztuki, w szczególności sztuki wizualne i dźwięk, poszukuje nowych jakości w obszarze współczesnych praktyk artystycznych. Habilitant w sposób oryginalny i świadomy wykorzystuje możliwości technologiczne i środki wyrazu, tworząc przestrzeń dialogu między widzem, miejscem i dziełem. Uważam, że najbardziej wartościowym elementem pracy habilitacyjnej jest nie sam końcowy produkt ale metodologia wypracowywana przez autora oraz procesualny charakter jego działań twórczych, co jest szczególnie ważne biorąc pod uwagę akademicki, badawczy i artystyczny charakter jego działalności.

Spacer po_lesie / Walk_in Synchronicity nie jest jedynie realizacją artystyczną w tradycyjnym sensie, lecz procesem poznawczym badającym relacje między człowiekiem, jego otoczeniem i technologią. Odbiorca staje się współtwórcą znaczeń, co świadczy o dojrzałości artysty, jego refleksyjności i kompetencji eksperymentalnej.

Osiągnięcie wpisuje się w aktualne dyskursy sztuki współczesnej i wnosi autorski, indywidualny głos. Działania habilitanta mają charakter interdyscyplinarny i wskazują na konsekwentnie rozwijaną praktykę artystyczną, opartą na poszukiwaniu nowych form wyrazu i redefinicji granic sztuki.

W świetle powyższej analizy uznaję, że przedstawione osiągnięcie artystyczne spełnia wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku (z późn. zm.) – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* – w zakresie znaczącego dorobku artystycznego oraz oryginalnych osiągnięć o istotnym znaczeniu dla rozwoju dyscypliny.

W związku z powyższym w pełni popieram wniosek o nadanie dr. Bartłomiejowi Taladze stopnia doktora habilitowanego sztuki.

Prof. dr hab. Marek Wasilewski
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Poznań, 29.10.2025